

ศัพท์ ควรรู้ในโครงการพระราชดำริ

■ โดย ศุภวิมล บุณยงการ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมิได้ทรงให้ความสำคัญกับปัญหาเรื่องดินและน้ำเท่านั้น แต่ยังทรงคำนึงถึงความสัมพันธ์กันระหว่างทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้เกี่ยวเนื่องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ด้วยเช่นกัน จึงทรงค้นหาวิธีการอนุรักษ์และเพิ่มปริมาณป่าไม้อย่างถาวร และคงลักษณะธรรมชาติดั้งเดิมไว้หลายวิธี ในฉบับนี้จะยกเอาตัวอย่างแนวคิดในการอนุรักษ์ที่น่าสนใจมาให้อ่านกันสัก 3-4 ตัวอย่างดังนี้

การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ซึ่งภาษาอังกฤษใช้คำว่า **Reforestation without Planting** หรือ **Natural Reforestation** ซึ่งคำว่า forest เป็นคำที่ใช้เรียกป่าไม้โดยทั่วไป ส่วน Re ที่เป็นคำนำหน้านั้นแปลว่า อีกครั้ง ทำอีกครั้งเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น และกลับไปสู่สภาพเดิม คำว่า Reforestation จึงแปลเป็นไทยว่า การปลูกป่าขึ้นใหม่เพื่อทดแทนในพื้นที่ที่ป่าเดิมได้ถูกทำลายไป การที่ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ใช้ภาษาอังกฤษว่า Reforestation without Planting นั้น เป็นการแปลอย่างตรงตัว ตรงความหมาย Reforestation ตามที่พูดไว้ข้างต้นว่า แปลว่าการปลูกป่าขึ้นใหม่เพื่อทดแทน without แปลว่าปราศจาก และ Plant แปลว่าปลูกต้นไม้ Planting ก็คือการปลูกต้นไม้ นำมารวมกันแล้วจึงแปลว่า การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูกนั่นเอง สำหรับ Natural Reforestation คำว่า Natural มา

จากคำว่า Nature ที่แปลว่าธรรมชาติ Natural จึงมีความหมายว่าตามธรรมชาติ ก็คือการปลูกป่าโดยปล่อยให้ตามธรรมชาติ หรือโดยไม่ต้องปลูกนั่นเอง

แนวคิด ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูกนี้ แสดงให้เห็นว่าป่าไม้สามารถเจริญเติบโตเองได้ตามธรรมชาติ ถ้ามนุษย์เราไม่ไปรบกวนทำลายป่า และปล่อยให้เติบโตเองตามธรรมชาติสักระยะหนึ่งป่าไม้ก็จะสมบูรณ์ได้ด้วยตัวเอง การที่ปลูกป่าโดยไม่เข้าใจถึงธรรมชาติของป่าจะเป็นการทำลายป่าโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และยังเป็นการทำลายสภาพแวดล้อมอีกด้วย แนวคิดนี้จึงเป็นแนวคิดที่เข้าใจธรรมชาติได้อย่างลึกซึ้งโดยใช้หลักการฟื้นฟูสภาพป่าด้วยวัฏธรรมชาติ

การปลูกป่า 3 อย่างได้ประโยชน์ 4 อย่าง แปลเป็นภาษาอังกฤษได้ว่า **3 Forests, 4 Benefits** แนวคิดนี้แปลเป็นภาษาอังกฤษตรงตัว ตรงความหมายเช่นกัน คำว่า Benefit แปลว่า คุณประโยชน์ หรือกำไร มีรากศัพท์มาจากภาษาลาตินที่แปลเป็นภาษาอังกฤษได้ว่า Benefaction ซึ่งหมายความว่า การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

แนวคิดนี้เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรป่าไม้ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการสนองความต้องการทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของราษฎรไปในตัวด้วย นอกจากนี้ยัง

เป็นการป้องกันไม่ให้ชาวบ้านบุกรุกเข้าทำลายป่าไม้ โดยปลูกป่า 3 อย่าง คือ ป่าสำหรับไม้ใช้สอย ป่าสำหรับเป็นไม้ผลหรือไม้กินได้ และป่าสำหรับเป็นเชื้อเพลิง หรือไม้ฟืน นั่นคือป่า 3 อย่าง ซึ่งป่า 3 อย่างนี้ให้ประโยชน์ตามประเภท คิดเป็นประโยชน์ 3 อย่างแล้ว ส่วนประโยชน์อย่างี่ 4 นั้นคือการอนุรักษ์ดิน และน้ำ และคงความชุ่มชื้นเอาไว้ ไม่ว่าป่าชนิดไหนใดก็ให้ประโยชน์อย่างนี้ทั้งนั้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นผลพลอยได้ที่มีคุณค่ามหาศาล

ป่าเปียก หรือ **Wet Forest** เป็นแนวคิดที่ใช้ป้องกันไฟป่า ซึ่งถ้าเกิดขึ้นแล้วจะทำให้เกิดความเสียหายอย่างมาก ต้องมีการระดมกำลังเข้าแก้ไขอย่างเร่งด่วนทุกครั้งไป หากรู้วิธีการป้องกันที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพแล้วนั้น จะได้ประโยชน์อย่างมหาศาล ซึ่งวิธีการสร้างป่าเปียกนั้นไม่ยากเลย วิธีการแรกคือ การทำระบบป้องกันไฟไหม้ป่า โดยใช้แนวคลองส่งน้ำ และแนวพืชชนิดต่างๆ ต่อไปให้สร้างระบบการควบคุมไฟป่าด้วยแนวป้องกันไฟป่าเปียก หรือ **Wet Fire Break** ซึ่งคำว่า Break ในที่นี้แปลว่า หยุด นั่นเอง จากนั้นให้ปลูกไม้โตเร็วคลุมแนวร่องน้ำเพื่อเพิ่มความชุ่มชื้น แล้วจึงสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น หรือ **Check Dam** ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่ได้เสนอไปในฉบับที่แล้ว

โดยความชุ่มชื้นจะค่อยๆ แผ่ขยายเข้าไปในดินจนกลายเป็นป่าเปียก จากนั้นให้สูบน้ำขึ้นไปในระดับที่สูงที่สุดแล้วค่อยปล่อยลงมา เพื่อให้ค่อยๆ ซึมลงดิน แล้วจึงปลูกต้นกล้วย หากเกิดไฟไหม้ก็จะปะทะต้นกล้วยซึ่งอุ้มน้ำได้ดีกว่าพืชอื่น ทำให้ลดการสูญเสียน้ำไปได้มาก

การปลูกป่าทดแทน ใช้คำว่า **Reforestation** ซึ่งได้อธิบายไปแล้วในแนวความคิดการปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ป่าไม้ ไม่ได้มีแค่คำว่า Forest คำเดียวเท่านั้น แต่ยังมีคำว่า **Wood** ที่แปลว่า ป่าที่มีพื้นที่ขนาดเล็ก หรือ **Jungle** คือป่าไม้เขตร้อนที่มีพื้นที่กว้าง และมีต้นไม้ใหญ่ขึ้นหนาที่บ การปลูกป่าทดแทนนั้นเป็นวิธีการเพิ่มเนื้อที่ป่า โดยปลูกทดแทนในพื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุก และพื้นที่เสื่อมโทรม ตามไหล่เขา บริเวณต้นน้ำบนยอดเขา และเนินสูง และปลูกเสริมธรรมชาติ เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า

ที่กล่าวมานั้นเป็นเพียงไม่กี่ตัวอย่างของแนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงริเริ่ม แต่ก็นับเป็นแนวพระราชดำริที่เอื้อประโยชน์ และเป็นตัวอย่างของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่อยู่บนพื้นฐานของความเรียบง่าย และยังยืนอย่างแท้จริง 🌱